

NEKAJ PRIPOMB K IZVORU SLOVANSKIH GLAGOLOV *SKOČITI, SKAKATI IN KAČITI*

Članek obravnava problematiko psl. leksemov **sb-(s)kōčiti*, *(*sb-(s)*)*kakāti*, **sb-(s)kōkъ*, **kāčiti* in **kāča*. Na osnovi fonetične, akcentske, besedotvorne in semantične analize se predlaga njihova psl. rekonstrukcija, sorodstvo v drugih ide. jezikih in etimologija ustrezne ide. baze.

The paper deals with Common-Slavic lexems **sb-(s)kōčiti*, *(*sb-(s)*)*kakāti*, 'to jump', **sb-(s)kōkъ* 'jump', **kāčiti* 'to lift, to raise, to hang up' and **kāča* 'snake'. Basing on the fonetic, accent, word-formation and semantic analyses, the Proto-Slavic reconstruction, related items in the other IE languages and an etymology of the corresponding IE basis are suggested.

0.1. Primerjalno jezikoslovje in etimologija nista samo igra argumentov, temveč tudi vsestranska presoja njihove teže, primernosti in umestnosti. Temeljno spoznavno sredstvo pri odkrivanju zgodovine, točneje predzgodovine, tako leksike, kakor tudi drugih predmetov obravnave diahronnega jezikoslovja, je po več kot sto letih še vedno primerjalna metoda. Čim bolje poznamo primerjave in s tem zgodovino določenega leksema, tem več možnosti imamo, da ga pravilno etimologiziramo. Etimologija kot izrazito interdisciplinarna znanost seveda ne operira samo z jezikoslovnimi dejstvi in argumenti, temveč tudi z drugimi, zlasti etnološkimi, psihološkimi in tipološkimi, ki učvrstijo položaj jezikoslovnih, jim dajejo objektivno težo, s čimer le-ti fungirajo kot relativno zanesljiva povratna informacija primerjalnemu jezikoslovju.

0.2. Zaradi kompleksnosti etimoloških raziskav je zlasti etimologu namenjena misel Thomasa H. Huxleya, ki pravi, da je tragedija znanosti v pobijanju lepe hipoteze z grdim dejstvom. Misel je duhovita, ker vključuje čustveni moment traگیčnosti, ker nas opominja, da se lahko *naše* lepe hipoteze sesujejo z grdimi dejstvi, na katera bodo po vsej verjetnosti opozorili *drugi*. Takoj ko čustveni moment odmislimo, stopimo na pravo pot k razreševanju problemov. Hipoteze izpodbijamo z novimi dejstvi, z njimi gradimo nove hipoteze, pri čemer se zavedamo,

da je to le korak, upajmo, bliže resnici in da bodo dodatni argumenti, tj. dodatna dejstva ali njihova osvetlitev, novo hipotezo pomagali preseči in s tem narediti nov, čeprav majhen korak v spoznavanju zgodovine jezika.

0.3. Navidezna kriza v slovanski etimologiji, zlasti v etimološki leksikografiji, ima objektivne osnove. Leksikalno gradivo že samo enega slovanskega jezika je tako obširno, da ga jezikoslovec v svojem življenju ne more vsega enako dobro preučiti in hkrati osvetliti z novimi dejstvi ter spoznanji vseh, za etimologijo tudi pomožnih znanstvenih panog. Zato je pri pisnih etimoloških slovarjev opaziti ponavljanje in prepisovanje tudi tam, kjer dosežena raven spoznanja ne ustreza zahtevam in potrebam današnjega jezikoslovja. Zdi se, da je najučinkovitejši način premagovanja omenjene krize v razpravljanju o posameznih problemih, v osvetlitvi še tako majhnega dela gradiva z novimi ali prezrtimi argumenti, s čimer ta majhen del postane del vzvoda za dvigovanje ravni kvalitete spoznanja tudi širšega konteksta.

1.0. Slovansko besedno družino za 'salire' in 'saltus' opredeljujejo trije leksemi, ki jih etimologi na psl. ravnini rekonstruirajo kot *skočiti, -čq, -čiš, *skokъ in *skakati, -čq, -češi. Rekonstrukcije temeljijo na naslednjem gradivu.

1.0.1. Perfektivni glagol *skočiti*, -čq, -čiš: sln. *skočiti*, *skōčim* 'salire' csl. *skočiti*, -čq 'salire', shv. *skōčiti*, *skōčīm*, čak. *skočit*, *skōčin*, mak. *skoči*, blg. *skōča*, -čiš, rus. *skočits*, -čú, *skōčish*, ukr. *skōčyty*, -ču, -čyš, brus. *skōčycь*, -ču, -čyš, polj. *skoczyć*, kaš. *skočec*, č. *skočit*, -ím, slš. *skočit'*, -í, gl. *skočić*, -ču, dl. *skōčycь*, -ym 'isto'. Poleg osnovnega pomena je v slovanskih jezikih pri simpleksu zaslediti zlasti še pomene 'plesati', 'hiteti' in 'skrbeti'. Med številnimi kompoziti izstopa izoglosa s prefiksom *za-* in pomenom, ki ustreza sln. *zaskočiti*.

1.0.2. Samostalnik moškega spola *skokъ*: sln. *skōk*, g. *skōka* 'saltus', csl. *skokъ*, shv. *skōk*, g. *skōka*, mak. *skok*, rus. *skōk*, g. -a, ukr. *skík*, g. *skōku*, brus. *skōk*, g. -u, zahodnoslov. *skok*, g. -u 'isto', v nekaterih slovanskih jezikih tudi 'ples'.

1.0.3. Imperfektivni glagol *skakati*, -čq, -češ poleg *-kajq*, *-kaješ*: sln. *skákati*, -čem / -kam 'saltare', csl. *skakati*, -čq / -kajq, shv. *skákati*, *skāčēm*, čak. *skokāt*, *skōčen* / *skākot*, *skāčen*, mak. *skaka*, blg. *skāčam*, rus. *skakáts*, -čú, *skáčeš*, ukr. *skakáty*, *skačú*, *skáčeš*, brus. *skakács*, *skačú*, *skáčaš*, polj. *skakać*, kaš. *skakac*, *skākā* / *skāče*, č. *skákat*, -ču, slš. *skákat'*, -če, gl. *ska-kać*, -am, dl. *skakaś*. Glagol fungira kot iterativ k *skočiti*.

1.1. Slovansko besedno družino izpeljujejo iz ide. baze *(s)kek- 'skakati, delati hitre gibe' in primerjajo s stvisnem. *scehan* 'hiteti', srvisnem. *geschehen*, ags. *scēon* 'zgoditi se, pripetiti se', srvisnem. faktitivom *schicken* 'poslati', pri Hesihu

izpričano gr. glosa κεκῆνας 'zajec', kimr. *scuhid* 'napreduje, gre do konca', stir. *scuchid*, *scuichid* 'odide, odneha'. Večina avtorjev pritegne še lit. *šókti*, *-ku* 'skakati' in lot. *sâkt*, *sācu* 'začeti', kjer domnevajo metatezo vzglasne konzontanantne skupine *sk-* v *ks-*.¹

1.1.1. Fraenkel trdi, da je slov. *skakati*, *skokǫ* bliže lit. *kuokìnė* 'večerna zabava s plesom', kar je izvedenka iz neizpričanega lit. **kuokas* 'skok, ples'. Slednje je do slovanskega **skokǫ* v enakem razmerju kot lit. *kuōlas* do slovanskega **kolǫ*.²

1.2.0. Glede rekonstrukcije psl. izhodiščnih leksemov, njihovih medsebojnih odnosov in navedenih primerjav se pojavlja vrsta vprašanj, na katera je treba odgovoriti ali jih vsaj problematizirati, če hočemo doseči želeno raven spoznanja.

1.2.1. Zakaj je glagol *skočiti* v vseh slov. jezikih perfektiven?

1.2.2. Kako razložiti nepremično akcentsko paradigmo (dalje a. p.) v blg., ukr. in brus., znotraj prezenta pa še v sln. in shv., kar je za poltematske glagole s kratkim korenskim vokalizmom vsaj nenavadno.

1.2.3. Na kaj kaže izpričana vzglasna konzontanantna skupina *sk-* in kakšno, če sploh, je njeno razmerje do balt. *š-*?

1.2.4. Kakšno je besedotvorno razmerje med izhodiščnimi tremi psl. leksemi?

1.2.5. Kakšno je razmerje med dolgim vokalizmom, na katerega kaže balt., del slov. in gr. gradiva, in kratkim, na katerega kaže ostalo?

1.3.0. Večina navedenih vprašanj je rešljiva z aplikacijo že doseženih spoznanj. Ostanek bom poskušal rešiti s postavitvijo hipotez, ki bodo po zmožnostih konsistentne tako same med seboj kakor tudi z že dokazanimi dejstvi.

1.3.1. Perfektivni aspekt slovanskih neprefiguriranih poltematskih glagolov je redek. Zasledimo ga tako pri denominativih, npr. **sētīti*, *sētīšb* 'obiskati', navadno prefigurirano *po-s*. 'isto' ali reflektivno *s. sę* 'spomniti se' < 'obiskati se, priti k sebi', kakor tudi pri deverbativih, npr. **rěšiiti*, *rěšišb* 'razvezati, rešiti', in celo izposojenkah, npr. **kupīiti*, **kúpišb*. Zdi se, da je pri nastanku perfektivnega aspekta v večini tovrstnih primerov odločilno vlogo igral leksikalni pomen, ki ni dopuščal durativnosti, temveč le punktualnost. Gotovo je zgrešeno mnenje, po katerem gre v slovanskem *skočiti* za prvotni deverbativni iterativ³ tipa **vozīiti*, *vōzišb*, ki naj bi se kasneje punktualiziral. Proti tej trditvi govorijo tudi akcentske razmere. V ukr., brus. in blg. sodi *skočiti* v nepremično a. p. V sln.⁴ in shv.⁵ je a. p. nepremična le znotraj prezenta. Pri starih iterativih nahajamo v psl. praviloma a. p. b, ki je obravnavani glagol absorbirala le v ruščini⁶ in domnevno vplivala na akcentuacijo nedoločnih glagolskih oblik v sln. in shv. Nepremično a. p. poltematskih glagolov s kratkim korenskim vokalizmom zasledimo le v denominativih iz osnov s prav takšno a. p. Ta je v primerih s kratkim korenskim

vokalizmom možna le v tri- ali večzložnih, večinoma prefigiranih deverbálnih samostalnikih, npr. *zakòr̥, g. -a, *prostòr̥, g. -a, *s̥klòp̥, g. -a. Takšno a. p. v slovenščini izpričuje tudi skòk, g. skòka. Zato smemo domnevati, da splošno-slovansko skočiti ni nastalo iz **skočiti, temveč iz *s̥(s)kòčiti,⁷ kar je treba pojmovati kot denominativni faktitiv s strukturalnim pomenom 'napraviti skok' iz *s̥(s)kòk̥ 'skok'. S takšno rekonstrukcijo hkrati zadovoljivo razložimo tudi problematično perfektivnost v slovanskih jezikih. V cerkveni slovanščini, ki načelno izpričuje r̥ tudi v šibki poziciji, je glede na razpoložljive vire izpričano le skok̥. Za to dejstvo sta možni dve razlagi. 1. Psl. je poleg prefigirane tvorbe poznala tudi neprefigirano, kar narekuje alternativo z s- mobile. 2. Csl. zapis ni točen, ker vzglasni s-, za katerim je reducirani vokal že zgodaj izpadel, ni bil občuten kot prefiks, prim. podobno v csl. s̥d̥r̥ 'instrumentum, organum, vas' poleg še izpričane s̥s̥d̥r̥ 'situla, vas', kar je znano npr. v rus. sosúđ, g. -a, sln. s̥đ, g. -a.⁸ Obstoj s- mobile v obravnavani besedni družini je dokazljiv z lit. interjekcijo pri skoku skúok̥ 'hop',⁹ čemur ustrezata interjekciji ukr. skík in brus. skók 'isto'.

1.3.2. Vlogo iterativa je zaradi puntualnosti denominativa *s̥(s)kòčiti prevzel že obstoječi tematski glagol *(s̥(s))kakāti, (s̥(s))kác̥eš̥.¹⁰ Struktura tega glagola je identična s strukturo psł. glagola *maxāti, mášeš̥, pri katerem prav tako zasledimo paralelni prezent na -āješ̥. Dolgi vokalizem v obeh primerih narekuje ide. izhodišče s prav tako dolgim vokalizmom. V primeru *maxāti je to baza *mā- 'mahati, majati', ki je v psł. in balt. znana tudi z drugimi, delno ekspresivnimi sufiksi,¹¹ v primeru *(s̥(s))kakāti pa gre najverjetneje za ide. *(s)kōk-, ki jo narekuje že omenjena lit. izvedenka kuok̥in̥e. Baza je glede na balt. in slov. akcentske razmere lahka. Dolžina korenskega vokala v psł. *skak-ā- in lit. *kuōkas je najverjetneje posledica nekega starega besedotvornega procesa.¹² Enakost fonema na vzglasju in izglasju rekonstruirane baze nas navaja k domnevi o njenem imitativnem izvoru, prim. podobno ide. *pap(p)a- 'oče' in 'hrana, papica', bab- poleg pap- 'oteči' ipd.¹³ Lit. šókti in zgoraj navedeno primerjalno gradivo narekuje ide. težko bazo *k'āk- 'skakati'. Fraenklovo mnenje, po katerem je ta baza sinonim obravnavani *(s)kōk-, se zdi sprejemljivo. V enakem pomenu zasledimo tudi bazo *(s)k(h)eg-, prim. sti. khajati 'mešati', ags. sceacan 'tresti', stsaš. skakan 'oditi, zbežati', stnord. skaka 'izginiti'.¹⁴

2.0. Obstajajo indikacije, da je v slov. jezikih treba domnevati tudi reflekse ide. težke baze *kāk- 'gibati se (navzgor), skakati', ki se od že omenjene *k'āk- razlikuje samo po vzglasnem konzonantu.¹⁵ Te indikacije so južnoslov. kavzativ *kāčiti, -čp 'dvigati, obešati', prim. shv. káčiti, -īm, mak. kači, blg. kačà 'dvigati, obešati, natovarjati, natikati', shv. káčiti se, mak. kači se 'vzpenjati se', shv. òkačiti 'oplaziti', mak. skači se 'povzpeti se, spreti se, stepsti se', blg. zakačà 'pri-

zapenjati', pri Cankofu tudi 'dražiti', sln. *káčiti*, *kâčim* 'jeziti, dražiti, ostriti', navadno prefigurirano *na-*, *s-*, *raz-k*. Sln. pomen je najlažje razložiti iz pomena 'dvigniti, vzburiti; povzročiti, da skoči'.¹⁶

2.1. Pri južnoslov. **káčiti* navadno izpostavljajo pomen 'natakiniti, obesiti', kar omogoča primerjavo s pragerm. **hakan* 'sekati' **hakan-* 'kavelj', **hanhan* 'obesiti'.¹⁷ Proti tej primerjavi govori težka baza v slov. in dejstvo, da je južnoslov. kavzativ ravno v izpostavljenem pomenu najlažje razložljiv kot denominativ iz **káka* poleg **kváka*. Center semantičnega polja južnoslov. **káčiti* je verjetneje 'dvigati'. To potrjuje njegov regularno tvorjeni iterativ, ki je izpričan v shv. dial. *káčati*, *-ám* (impf.), 2.-3. os. aor. *káčá* 'dvigati se na površino, skakati iz vode (o ribah)' (Boka).¹⁸ Akcentska anomalija v navedenem iterativu ni osamljena, saj jo zasledimo še npr. v **bav'jâti*, *bav'âješs* - **bâviti*.

2.1.1. V prid izpeljavi vsaj dela gradiva, ki kaže na **káčiti*, iz ide. **kāk-* 'dvigati se, skakati' govori še shv. *káčič* 'zajec, vrtavka', s strukturalnim pomenom 'ska-kač'.¹⁹ Leksem je primerljiv z gr. *κεκῆνας* 'zajec', kar je prav tako nomen agentis iz neizpričanega gr. glagola, sorodnega z dor. *κᾱκίω*, at. *κηκίω* 'vretili, izvirati' = 'prihajati na površino' < **dvigati se*'.

2.2. Pritegnitev južnoslov. **káčiti* nas privede do problematike o izvoru in etimologiji zahodnojužnoslov. leksema **káča* 'serpens', znanega v sln. *káča*²⁰, shv. kajk. in severnočak. *káčá*.²¹

2.2.1. V etimološki literaturi se leksem, sicer brez razlage, prvič pojavi pri Miklošiču.²² Štrekelj domneva, da gre za izposojenko iz it. *coccia* 'polzeva lupina', kar ne ustreza niti semantično niti fonetično.²³ Berneker opozarja, da so poimenovanja za 'kača' najpogosteje tabuirana. Obravnavani leksem poveže z južnoslov. **káčiti* in zadržano določi možno semantično podstavo v shv. *ðkačiti* 'oplaziti'.²⁴ Skok misli, da gre v obravnavanem leksemu za tabuistične spremembe, s pomočjo katerih se mu zdi preko shv. dial. *gáčka*, *gáška*, *káčka*, *káška* 'kača' možna izpeljava iz **gáčьс* + *-ka*.²⁵ Bezljaj izhaja iz psl. **kak-ja*, v čemer vidi izvedenko iz ide. **keuə-k-* 'kriviti'. Vokalizem razlaga z monoftongizacijo dolgega diftonga. Leksem primerja z lit. *kúokas* 'porunkelj, cepec, krepelo', *kúoka* 'poleno, cepec', let. *kùoks* 'palica, deblo, drevo' in stpr. *queke* 'veja, kol'.²⁶

2.2.2. Domnevam, da je Bernekerjeva primerjava v načelu pravilna. Dopolniti je treba le njegov predlog semantične podstave in ugotoviti besedotvorno razmerje do južnoslov. kavzativa. Leksem **káča* je besedotvorno najverjetneje tematizirani nomen agentis iz **káčiti* 'dvigati', **k. sę* 'dvigati se, skakati'.²⁷ Domnevo potrjujejo Hirtzovi terenski zapisi, iz katerih je razvidno, da shv. dial. *káčá* pomeni zlasti 'strupena kača', prvotno verjetno samo 'modras; *Vipera ammodytes*',

prim. izv. *káčak* v citatu *Onim zmijama, što imaju uwor na glavi, govorimo kačak*.²⁸ Kot je znano, modras pri napadu lahko skoči več kot meter visoko. Prvotno poimenovanje vrste se je domnevno najprej razširilo še na drugo strupeno kačo, na gada, in nato posplošilo v poimenovanje za 'serpens'. Izvedenke iz te osnove pomenijo tudi druge, kači podobne živali, npr. sln. *kačēla* 'Petromyzon fluviatilis, Cobitis barbatula, Cobitis taenia, Anguilla fluviatilis', *kâčnica* 'Anguilla fluviatilis', *kačúr* 'Muraena latirostris', *želézna káčica* 'Julus terrestris' ipd. Popolno semantično paralelo zasledimo v shv. *pòskok*, čak. *poskòk* 'modras', kar je nedvomno izvedeno iz shv. *poskòčiti*.

2.2.3. Nejasno ostaja razmerje do sln. dial. *kâčka* 'poševni ožji del strehe' (dol., notr.), na Dolenjskem tudi psovka grbastemu človeku, pri Levstiku tudi 'robnik pri podkvi'. Lekseme se zdi bolje povezovati s sln. *kváka* 'kavelj, kljuka'.²⁹ Problematičen je še adjektiv *kočljiv*, f. *-íva* 'izbirčen, sladkosneden', danes le 'težaven, problematičen', ki je po vsej verjetnosti soroden z dolenjskim *škakljiv*, f. *-íva* 'žgečkljiv, občutljiv, problematičen'. Tvorba s sufiksom *-l'ívŕ* kaže na deverbativ. Povezava s shv. *kóčiti*, *kôčim* 'zavirati', *ukóčiti se*, *úkôčim se* 'otrpniti' ne pride v poštev, ker dolžina korenskega vokala v shv. glagolu kljub pomislekom nedvomno govori za denominativ **kolbčiti* iz **kolbč* 'kol'.³⁰ Možna semantična podstava, ki pa je ne morem potrditi s paralelnimi primeri, je 'razdražljiv, ujezljiv', kar bi govorilo za izvedbo iz obravnavanih slovanskih leksemov *skočiti*, *skakati*, *kačiti*.

OPOMBE

¹ Metatezo domneva Endzelin, Zeitschrift für slavische Philologie XVI, 109 sl., in za njim Pokorny, Indogermanisches etymologisches Wörterbuch, 922. Fraenkel, Litauisches etymologisches Wörterbuch, 1022, vidi v *šókti* sinonimno bazo **k'ák-*, ki jo Pokorny, n. d., 522, rekonstruira še na osnovi gr. *κηκίω*, dor. *κᾶκίω* 'vreti, izvirati' in germ. **hāngista-* 'žrebec, konj', npr. stvisnem. *hengist*, ags. *hengest*, poleg **hanhistá-* v stnord. *hestr*, kar sta superlativni tvorbi iz pgerm. **hanga-* 'tekoč, poskakujoč'. Nazalizacija je znana še v lit. *šankūs* 'hiter, poskočen', *šankinti* 'pognati konja v galop' in gr. lezb. *καγκίλη* 'kar curlja, mezi, npr. kri, sok, maščoba pri pečenju'. Predstavljeno zunajslovansko sorodstvo je sinteza mnenj, ki se z manjšimi odstopanji pojavljajo v naslednjih delih: Miklošič, Etymologisches Wörterbuch der slavischen Sprachen, 301; Trautmann, Baltisch-Slavisches Wörterbuch, 262; Solmsen, Beiträge zur griechischen Wortforschung, 144 sl.; Vasmer, Russisches etymologisches Wörterbuch II, 641; Pokorny, n. d., 922; zadržano Frisk, Griechisches etymologisches Wörterbuch I, 812; Kluge-Seebold, Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache,²² 261.

- ² Fraenkel, *Die baltischen Sprachen*, 119; n. d., 311,
- ³ Zastopa ga Vaillant, *Grammaire comparée des langues slaves III*, 414.
- ⁴ Slovenski novi cirkumfleks v prezentu je posledica metatonije, prvotno pravzaprav nadomestne podaljšave, ki nastane, če stalno naglašenemu, navadno skrajšanemu vokalu sledi dolgi vokal (ki se zaradi akcentske pozicije skrajša) ali reducirani vokal v šibki poziciji. Nadomestna podaljšava je torej starejša od daljšanja skrajšanih vokalov pod starim akutom, ki v nekončnih zlogih in izven navedenih pozicij dá rastočo intonacijo. Na primeru izgleda pojav takole: psl. **prāvīšb* > **prāvīš* > **prāaviš* = *prāvīš*. Mutatis mutandis velja enako za primere iz nekaterih drugih besedotvornih tipov, pri čemer ne gre popolnoma zanikati analoške vzpostavitve novega cirkumfleksa vsaj v tematskem prezentu a. p. a. O slednjem Stang, *Slavonic Accentuation*, 113 sl.; 26 ss. Večino besedotvornih in morfoloških kategorij, v katerih se pojavlja sln. novi cirkumfleks, navaja Jaksche, *Slavische Akzentuation I*, *Slovenisch*, 17–29. Zmotno je mnenje, da slovenski novi cirkumfleks lahko nastane le iz starega akuta, saj ga med drugim zasledimo tudi v iterativih z novoakutirano intonacijo korenskega vokala, nastalo po retrakciji iktusa s cirkumflektiranega kontrahiranega vokala, npr.
- sln. *bīram* = štok. *bīrām*, čak. *bīron*, rus. *birāju*, slš. *biera* ≤ psl. **birāješb*;
- sln. *pītam* = štok. *pītām*, čak. *pīton*, rus. *pytāju*, slš. *pýta* ≤ psl. **pytāješb*;
- sln. *klādam* = štok. *priklādām* ≤ psl. **kladāješb*;
- sln. *pāram* = štok. *pārām*, čak. *pōron*, slš. *pāra* ≤ psl. **parāješb* itd.
- ⁵ Pri akcentuaciji shv., tudi čak. poltematskih glagolov velja pravilo, da razen primerov psl. a. p. a prevzamejo reflekse a. p. b vsi poltematski glagoli z dolgim korenskim vokalizmom, reflekse a. p. c pa oni s kratkim (Dybo, *Slavjanskaja akcentologija*, 104). Obravnavani primer je s pravilom v očitnem nasprotju, kar najlažje razložimo s prvotno nepremično a. p.
- ⁶ Najverjetneje gre za absorbcijo a. p. b tudi v nedoločnih oblikah v sln. in shv. Zaradi izvorno kratkega korenskega vokalizma v sln. in shv. ni bila možna uvrstitev v a. p. a, zato je prišlo do absorbcije s strani a. p. b. Zahodnoslov. gradivo ni dostopno zanesljivi akcentološki kontroli.
- ⁷ Prim. takšne denominative npr. v sln. *sklopīti*, *sklōpim*, *zakōniti*, *zakōnim*, shv. *sklōpīti*, *sklōpīm*, *zakōniti*, *-īm*, ukr. *sklōčyty*, *-ču* 'razkuštrati', kar je denom. iz **sklōkь* k psl. **kłьkь* 'koder'.
- ⁸ Sln. tu izpričuje prehod v a. p. c. Spmemba a. p. je morda nastala zaradi dolgega vokalizma.
- ⁹ Na interjekcijo opozarja Otrębski pri Fraenklu, n. d., 312.
- ¹⁰ Prisotnost prefiksa tu zaradi neobičajnega besedotvornega razmerja med punktativom in iterativom ni dostopna eksaktni kontroli. Evidenca za obstoj tvorbo iz baze brez *s-* mobile tudi v slov. jeziki je predstavljena nižje v besedilu, glej 2.0.–2.2.3.

- ¹¹ Bazo navaja Pokorny, n. d., 693.
- ¹² V primeru težke baze bi v psl. domnevno pričakovali a. p. a, prim. **plākati*, -*češb* / -*kaješb* iz **plāk-*, v lit. pa akut na korenskem vokalu. Ni izključno, da je v psl. a. p. b sekundarno nastala iz a. p. c, kar zasledimo pri mnogih -*je/o-* prezentih, npr. **ōr'ēšb* (sln. *ōrjem*, shv. *ōrēm*, čak. *ōren*) poleg **or'ēšl* (v sln. *ōrjem*, rus. *orēšb*, slš. *orim*), **mēl'ēšb* (v sln. *mēljem*, shv. *mēljēm*, čak. *mējen*) poleg **mel'ēšl* (v slš. *melim*). Obravnava balto-slov. *(s)*kōk-* in **mā-* kot lahkkih baz temelji na delno osporavanem Hirtovem pravilu, po katerem v balt. in psl. iktus z neakutiranega vokala preskoči za eno moro v levo, če je prvi levo stoječči vokal primarno dolg, tj. če je njegova dolžina nastala po zlitju ide. kratkega vokala s sledečim laringalom. O Hirtovem pravilu glej Hirt, *Indogermanische Grammatik V, Der Akzent*, 165; Mikkola, *Urslavische Grammatik I*, 122; Illič-Svityč, *Imennaja akcentuacija v baltijskom i slavjanskem*, 78 ss., 156; Dybo, *Voprosy slavjanskogo jazykoznanja V*, 9 ss.; isti, *Slavjanskaja akcentologija*, 17 sl. V primeru, da so pomisleki proti Hirtovemu pravilu upravičeni, bi balt. in slov. gradivo lahko odražalo ide. težko bazo *(s)*kōk-*, v redukcijski stopnji *(s)*kōk-*, a. p. b (< c) pa ide. premičnost paradigme v prezentu, prim. izmed čistih tematskih prezentov psl. **gryzešl* = gr. βρούχω < ide. **g^hhrūg'hé/ō-*.
- ¹³ Baze navaja Pokorny, n. d., 789, 91.
- ¹⁴ Bazo **skeg-*, ki jo zaradi sti. gradiva velja popraviti v **sk(h)eg-*, navaja Pokorny, n. d., 923.
- ¹⁵ V varianti **k'āk-* palatalnost potrjuje le balt. gradivo. Gr. in germ. gradivo more temeljiti tudi na rekonstrukciji **kāk-*.
- ¹⁶ Problem južnoslov. **káčiti* je kompleksen. Vsaj v shv. gre gotovo za delni sovpad s psl. denominativom **kváčiti*, prim. zlasti sinonime *zākačiti* = *zākvačiti* 'speti, natakiniti', *zākačka* = *zākvačka* 'kljuka, kvaka', *káčkati* 'kvačkati'. Ta sovpad dopušča tudi možnost semantične izpeljave sln. -*káčiti* iz 'natakiniti', prim. tako sln. *natāk-njen*, *nasajèn* 'nerazpoložen'. Vendar se zdi zaradi blg. in mak. primerov s podobnimi semantičnimi prehodi ta možnost manj verjetna. Pomen neprefigiranega refleksiva 'vzpenjati se' je eventualno razložljiv tudi iz 'peti (pnem) se', kar bi impliciralo izpeljavo iz podstave **kvāka*. Ta možnost se zdi manj verjetna zaradi shv. dial. iterativa, navedenega v 2.1.
- ¹⁷ Berneker, *Slavisches etymologisches Wörterbuch I*, 465 sl.; Pokorny, n. d., 538; Kluge-Seebold, n. d., 292.
- ¹⁸ Glagol in oblike navajata Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika IV, 712; Rečnik srpskohrvatskog književnog i narodnog jezika IX, 369.
- ¹⁹ Besedotvorno gre za deverbalni nomen agentis tipa **rībičb* ← **rībiti* 'loviti ribe'.

- ²⁰ Prim. sln. izvedenke (po Pleteršniku, Slovensko-nemški slovar I, 376 sl.) *kačōn* 'kačji samec', *kačūr* 'isto, Muračna latirostris', *kāčjāk* 'kačji pastir; Paeonia peregrina, Euphorbia sp., Scorzonera' idr.; glej tudi 2.2.2.
- ²¹ Prim. shv. izvedenke *kāčak*, *kāčac*, *kačētina* (z domnevno sekundarno rastočo intonacijo), *kāčka*, *gāčka* (Hirtz, Rječnik narodnih zoologičkih naziva I, 51 ss.; Rečnik srpskohrvatskog književnog i narodnog govora IX, 366 ss.
- ²² Miklošič, n. d., 108.
- ²³ Štrekelj, Zur slavischen Lehnwörterkunde, 31. Pomena 'kača' in 'polž' sicer nista nezdržljiva, prim. stnord. *snākr* 'kača' : ags. *snæg(c)l*, stvn. *snegil* 'polž'. Vendar je takšna zveza možna le, če sta obe poimenovanji v okviru enega sistema izpeljivi iz semantične podstave 'plazeč'. To možnost na germ. področju potrjuje obstoj stvisnem. *snahhan* 'plaziti se', pri domnevnem romansko-slovanskem stiku pa nobeno znano dejstvo.
- ²⁴ Berneker, n. m.
- ²⁵ Skok, Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika I, 542. Za spremembo *g* → *k*- navede priimek *Galogača* poleg *Kalogača*, kjer zasledimo obratni proces, najverjetneje zaradi nekontaktne asimilacije.
- ²⁶ Bezljaj, Jezik in slovstvo XXIV, 65 sl.; Etimološki slovar slovenskega jezika II, 8. Balt. gradivo ni zanesljiva evidenca za monoftongizacijo. Lit. in let. *uo* je lahko tudi refleks ide. dolgega diftonga *ou*, prim. paralelno balt. *ēi* > *ie*, ki je v danem primeru potrjen v psl. **kūka*. Za to možnost govori zlasti ničta stopnja, izpričana v lit. *kūkis* 'kopača', *kukà* 'krepelo', iz katere je razvidna uvrstitev v *u*-jevsko prevojno vrsto, prim. tako še v lit. *duobė* : *daubà* : *dūgnas*. Poleg tega se dolgi *ō* v spr. ohranja, prim. *perōni* 'skupnost', in ne prehaja v *ue* (o tem Stang, Vergleichende Grammatik der baltischen Sprachen, 47 sl.).
- ²⁷ K besedotvorju prim. psl. **stōržb*, tematizirano **stōrža* 'stražar, straža', kar je nomen agentis (tipa gr. τρόχυσ 'tekač, sel' k τρέχω 'teči, hiteti') tematskega glagola **stert'i*, *steržeši*, sln. *strēči*, *strēžem* 'prežati, pričakovati'. Ni izključeno, da se v sln. ohranja tudi produkt tematizacije v *-jo-* deblo, prim. pkm. *kāč*, g. *kāča* 'kača'.
- ²⁸ Hirtz, n. d. I, 52.
- ²⁹ Tako Bezljaj, Etimološki slovar slovenskega jezika II, 8.
- ³⁰ Tako Skok, n. d. II, 122.

Zusammenfassung
EINIGE BEMERKUNGEN ZUM URSPRUNG DER SLAVISCHEN VERBEN
SKOČITI, SKAKATI UND KAČITI

Die Perfektivität und die Akzentverhältnisse der Verben sloven. *skočiti, skōčim*, skr. *skòčiti, skòčim*, bulg. *skòča*, ukr. *skócyty* und wruss. *skócičь* 'springen' lassen die Annahme zu, daß das urslav. Verbum ein Denominativ aus einem dreisilbigen Nominalstamm **sъ-(s)kòkъ* 'Sprung' ist. Der zugehörige Iterativ **(sъ-(s))káčesъ* (Inf. **(sъ-(s))kakāti*) wird als ein thematischer *-je/o-* Präsens mit ursprünglich mobilem Akzentparadigma gesehen, der typologisch mit urslav. *mášešъ* (Inf. *maxāti* 'winken') < uridg. **mā-* + urslav. *-xa-* / *-še-* zu vergleichen ist. Wenn man die Hirtsche Regel berücksichtigt, müssen das urslav. Verbum **(sъ-(s))kakāti*, das Substantiv **sъ-(s)kòkъ* sowie das lit. *kuokinė* 'Abendvergnügen mit Tanz' ← **kuōkas* 'Tanz, Sprung' aus uridg. leichten Basis **(s)kòk-* abgeleitet werden. Es gibt jedoch Indizien, daß man auch in den slav. Sprachen eine parallele schwere Basis ohne *s-* mobile postulieren kann. Auf dem südslav. Gebiet findet man in allen vier Sprachen die Reflexe des urslav. Kausativs **káčiti* 'heben, aufhängen', **káčiti sę* 'steigen', das früher auch 'springen' bedeuten mußte, vgl. der Iterativ davon in skr. dial. *káčati, -ām* 'aus Wasser springen, zu Oberfläche schwimmen (von Fischen)'. Dazu gehört noch sloven., skr. kajk. und čak. **káčā* 'Schlange', ursprünglich nur 'Sandvipser', wie skr. dial. *káčak* nachweist. Die Benennung läßt sich morphologisch als ein thematisiertes Nomen Agentis (des typs **stōržь* 'Wächter, Wachposten' neben *stōrža* 'Wache') interpretieren. Semantisch wird sie als 'Springer' erklärt, was mit der Tatsache, daß ein Sandvipser beim Überfall ziemlich hoch springen kann, wie auch mit der genauen semantischen Entsprechung skr. *pòskok* 'Sandvipser' ← *po-skòčiti* 'aufspringen' begründet ist. Aus der semantischen Grundlage 'Springer' sind noch zwei Nomina Agentis herzuleiten, skr. *káčič* 'Hase' und gr. *κακίνας* 'dass.' (Hesich). Das vergleichende Material aus slav., balt. und den anderen idg. Sprachen (vgl. noch ahd. *scehan* 'eilen, schnell fortgehen', nhd. *geschehen*, anord. *skaka* 'schwingen, schnitteln', ags. *sceacan* 'schütteln', ai. *khajati* 'rührt um') diktiert die uridg. Rekonstruktionen **(s)kòk-*, **kāk-*, **k'āk-*, **(s)kek-* und **(s)k(h)eg-* 'springen, sich schnell (empor) bewegen'. Die Tatsache, daß die vorliegende uridg. Basen auf denselben Konsonant an- und auslauten (die Varianten mit *k'*- bzw. *-g* können dissimiliert sein), spricht für ihren Nachahmungscharakter und denselben Ursprung, vgl. dazu uridg. Basen **bab-*, **pap-* 'schwellen', **pap(p)a-* 'Vater, Speise' u. ä.